

Biogram Profesora Józefa Łukaszewicza (1927-2013)

Profesor Józef Łukaszewicz urodził się 26 marca 1927 roku na Polesiu w miejscowości Duboja, leżącej 5 kilometrów na zachód od Pińska (obecnie w granicach Białorusi). Ojciec Stanisław Łukaszewicz był dyrektorem tamtejszej Szkoły Rolniczej, gdzie uczył między innymi rachunkowości gospodarczej. Matka Krystyna Łukaszewicz z domu Roubów uczyła w szkole polskiego, matematyki i historii¹. Józef miał dwóch braci: o trzy lata starszego Kazimierza i o cztery lata młodszego Mariana. W 1933 roku rodzina Łukaszewiczów przeniosła się do Wilna, gdzie ojciec rozpoczął pracę w kuratorium wileńskim wizytując szkoły rolnicze². Józef Łukaszewicz rozpoczął edukację w szkole powszechnej oo. Jezuitów w Wilnie, którą po wybuchu wojny kontynuował między innymi na tajnych kompletach. W roku 1944 wstąpił do VII Brygady Armii Krajowej, wkrótce osaczonej przez oddziały Armii Czerwonej. Zesłany do Kaługi powrócił do Polski w roku 1946. Ukończył kurs wstępny na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, by studiować matematykę we Wrocławiu na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu i Politechniki. Z Wrocławiem związał całe swoje życie zawodowe i rodzinne.

W roku 1955 rozpoczął pracę w Instytucie Matematycznym Uniwersytetu Wrocławskiego na stanowisku asystenta. Stopień kandydata nauk matematycznych uzyskał w roku 1957 na podstawie rozprawy „O dochodzeniu ojcostwa”, napisanej pod kierunkiem prof. Hugona Steinhausa. W latach 1958-1965 kierował Katedrą Statystyki, a następnie do roku 1969 Katedrą Zastosowań Matematyki w Instytucie Matematyki. Jako kierownik Zakładu Zastosowań Matematyki i Statystyki Matematycznej, a następnie Zakładu Zastosowań Matematyki (1967–1997) miał istotny wpływ na wybór obszaru zainteresowań naukowych pracowników związanych z zastosowaniami probabilistycznymi. Była to przede wszystkim teoria masowej obsługi, a także statystyka i do pewnego stopnia teoria gier oraz programowanie liniowe. Był profesorem nadzwyczajnym w Instytucie Matematyki, gdzie w

¹ Lidia Romanowicz, *Szkoła Rolnicza w Duboi*, „Echa Polesia” (2014), <http://polesie.org/984/szkola-rolnicza-w-duboi/>

² Łukaszewicz J., Łukaszewicz K., *Listy z Kaługi*, Wydawnictwo Profil, Wrocław 2014

okresie 1970-1978 pełnił również funkcję zastępcy dyrektora ds. dydaktycznych. Był cenionym dydaktykiem, wypromował wielu magistrantów i sześciu doktorów³.

Profesor Józef Łukaszewicz był pierwszym wybranym po porozumieniach sierpniowych rektorem Uniwersytetu Wrocławskiego. Urząd sprawował od 1 września 1981 do dnia 16 sierpnia 1982, kiedy to z przyczyn politycznych został odwołany. W swoich refleksjach na temat przerwanej kadencji pisze:

„Wybór na rektora Uniwersytetu Wrocławskiego w dniu 3 czerwca 1981 roku był dla mnie wielkim zaskoczeniem. Wprawdzie 2 tygodnie wcześniej na pierwszym posiedzeniu Kolegium Elektorów wyraziłem zgodę na wysunięcie mojej kandydatury (mimo iż wcześniej odmówiłem kandydowania w rozmowie z przedstawicielami Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”), ale moja zgoda była tylko reakcją na odmowę kilku innych osób, które w moim przekonaniu znacznie bardziej zasługiwały i były lepiej przygotowane do pełnienia odpowiedzialnej funkcji rektora (...) Chciałem tylko własnym przykładem pokazać, że w trudnych sytuacjach ludzie nie powinni się uchylać od gotowości służby społecznej, a tytuł profesora uniwersytetu zobowiązuje do pełnego zaangażowania w sprawy swojej Alma Mater.”⁴

W pracy naukowej zajmował się zastosowaniem metod taksonomicznych w antropologii, zastosowaniami probabilistycznymi w biologii, medycynie (dochodzenie ojcostwa) i obsłudze masowej, a także do pewnego stopnia badaniami operacyjnymi i statystyką. Był jednym z pionierów komputeryzacji w Polsce: w roku 1962 na miesięcznej praktyce w Wielkiej Brytanii uczył się obsługi elektronicznej maszyny cyfrowej Elliott 803, która w tym samym roku została zainstalowana na Uniwersytecie Wrocławskim i była wówczas jedynym komputerem seryjnej produkcji pracującym w polskim szkolnictwie wyższym i zarazem jedynym na Dolnym Śląsku⁵.

Jest współautorem (z M. Warmusem; PWN, 1956) monografii *Metody numeryczne i graficzne* wydanej w serii Biblioteka Matematyczna, w której opracował tematykę graficzną. Jest autorem książki *Programowanie dla maszyny Elliott 803 ze szczególnym uwzględnieniem*

³ *Kto jest kim we Wrocławiu, Informator biograficzny*, wyd. Fox, Wrocław 1999

⁴ Cytat za: „Przegląd Uniwersytecki. Pismo informacyjne Uniwersytetu Wrocławskiego”, nr 9/ 2001, s. 25

⁵ Rolski T. *Profesor Józef Łukaszewicz, 1927-2013*. Wspomnienie ukaże się w „Wiadomościach Matematycznych”.

autokodu Mark 3 (PWN, 1966). Z czeskiego przełożył książkę *Stracony czas: Elementy teorii obsługi masowej* F. Zitka (PWN, 1969). Opracował też nowe wydanie *Kalejdoskopu matematycznego* Hugona Steinhasua (Wydawnictwa Szkolne, 1989) oraz *Między duchem a materią pośredniczy matematyka* Hugona Steinhausa (PWN, 2000)⁶.

W zimowym semestrze roku 1958 wykładał w Instytucie Matematyki Chińskiej Akademii Nauk. W roku 1960 był stypendystą Fundacji Forda, dzięki czemu mógł zapoznać się bezpośrednio z obradami słynnego berkelejskiego sympozjum poświęconego statystyce matematycznej - organizowanego przez Jerzego Neymana. We Wrocławiu był inicjatorem trwającego do dziś cyklu konferencji naukowych, poświęconych tematyce masowej obsługi. Angażował się w pracę redakcyjną i środowiskową. Był zastępcą redaktora naczelnego, a następnie redaktorem naczelnym „Zastosowań Matematyki”, pracował w Komitecie redakcyjnym „Matematyki Stosowanej”⁷. Był członkiem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego i prezesem Oddziału Wrocławskiego tego towarzystwa, był członkiem założycielem i wiceprezesem Polskiego Towarzystwa Biometrycznego⁸. Był członkiem Komitetu Nauk Matematycznych, a w latach 1973-76 członkiem Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej do Spraw Kadr Naukowych⁹.

W latach 1957 - 1972 był związany z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie w okresie 1958-1966 kierował Zakładem Statystyki i Badań Operacyjnych. Wielokrotnie wznawiane wydanie podręcznika *Opisowe metody statystyki*, napisanego wspólnie z S. Bronsztejnem i J. Kucharczykiem (Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, 1971), oraz skrypt *Jak szukać optymalnych decyzji* (Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, 1999), dedykowany także kierunkom zarządzania i administracji – są w dużym stopniu wynikiem tej pracy¹⁰.

⁶ Ibidem

⁷ Rolski T., *op. cit.*

⁸ Wspomnienie o Józefie Łukaszewiczu za stroną Polskiego Towarzystwa Biometrycznego: www.polbiom.up.poznan.pl/memories.php?person=Lukaszewicz

⁹ Rolski T., *op. cit.*

¹⁰ Informacja od dr. Tadeusza Jurka

Profesor Łukaszewicz był także znanym działaczem katolickim. Należał do Komitetu Obywatelskiego przy przewodniczącym NSZZ Solidarność (1988 – 1990). Był członkiem-założycielem Klubu Inteligencji Katolickiej (1957), w latach 1981-1984 należał do Prymasowskiej Rady Społecznej, a następnie do 1991 roku był przedstawicielem świeckich w Synodzie Archidiecezji Wrocławskiej. Po wyborze Karola Wojtyły na Papieża zorganizował w 1980 r. pieszą pielgrzymkę z Krakowa do Rzymu¹¹. W swoich wspomnieniach pierwsze lata działalności klubu opisuje tak:

„W czerwcu 1958 roku Klub Inteligencji Katolickiej we Wrocławiu został zarejestrowany i mogliśmy rozpocząć działalność. Odkonstytuowano się Zebranie Wyborcze. Wybraliśmy Zarząd Klubu i jego władze. Pierwszym prezesem został prof. Stefan Gumiński, a wiceprezesem prof. Marian Suski (prezes Klubu w następnych kadencjach). Prof. Suski był barwną postacią: profesor łączności na Politechnice Wrocławskiej, przedwojenny oficer Wojska Polskiego, olimpijczyk, mistrz Polski w szermierce, człowiek prawy i bardzo oddany sprawom Klubu. Mnie powierzono funkcję sekretarza. Głównym moim obowiązkiem było wysyłanie po kilkaset zaproszeń na każde zebranie Klubu. Pomagała mi w tym moja żona Danuta. Zaproszenia te drukowaliśmy na dziecinnej drukarence lub przepisywaliśmy wielokrotnie na maszynie do pisania.”¹²

Profesor Józef Łukaszewicz zmarł 26 sierpnia 2013 roku w Małym Cichym w Tatrach, miejscowości, w której wielokrotnie spędzał wakacje. Został pochowany we Wrocławiu na Cmentarzu św. Rodziny przy ul. Smętnej na Sępolnie. W roku 2014 ukazała się jego książka *Listy z Kaługi*, napisana wspólnie z bratem Kazimierzem, wzruszająco opisująca listami rodzinnymi lata zesłania¹³.

¹¹ *Piesza pielgrzymka z Krakowa do Rzymu*, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Diecezjalnej, Wrocław 2014

¹²Cytat za: *Spotkanie z prof. Józefem Łukaszewiczem*; wspomnienia zanotowane i opracowane przez W. Sicińskiego i W. Wysoczańskiego, <http://kik.archidiecezja.wroc.pl/?14-maja-2007-r-spotkanie-z-prof-jozef-lukaszewiczem>,18

¹³ Łukaszewicz J. Łukaszewicz K. *Listy z Kaługi*. Wydawnictwo Profil, 2014

Za swoją pracę akademicką i naukową został uhonorowany Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Medalem Uniwersytetu Wrocławskiego i odznaczeniami resortowymi¹⁴.

Prof. dr hab. Tadeusz Bednarski - obecny kierownik Zakładu Statystyki i Badań Operacyjnych na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; napisał pracę magisterską pod kierunkiem prof. Józefa Łukaszewicza

¹⁴ *Poczet Rektorów Uniwersytetu Wrocławskiego*, <http://www.uni.wroc.pl/o-nas/historia-i-misja-uczelni/poczet-rektor%C3%B3w>